

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

MIN-LANG (2024) 3

EUROPEAN CHARTER FOR REGIONAL OR MINORITY LANGUAGES

Summary of the sixth Report of the Committee of Experts on Finland

adopted on 7 March 2024

Finnish language version

Tiivistelmä

Peruskirja astui Suomessa voimaan vuonna 1998 ja se koskee ruotsia (vähemmän puhuttu kansalliskieli), inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea, joita kaikkia koskevat peruskirjan osat II ja III, sekä jiddiisiä, karjalaa, romanian, tataaria ja venäjää (osa II).

Vaikka inarinsaame, koltansaame ja pohjoissaame ovat eri kieliä, viranomaiset eivät aina esitä niistä erillisiä kielikohtaisia tietoja. Tästä syytä asiantuntijakomitea ei ole voinut tehdä johtopäätöksiä eräiden peruskirjan määräysten toimeenpanosta.

Valtion viranomaiset jatkoivat Suomen kansalliskielistrategian toimeenpanoa turvatakseen ruotsinkielisten julkisten palvelujen toimivuuden ja saatavuuden sekä vahvistaakseen ruotsin käyttöä yleisesti. Painopiste oli ruotsinkielisten kulttuuritapahtumien taloudellisessa tukemisessa sekä ruotsin käytön edistämiseksi julkishallinnossa, opetuksessa ja kasvatuksessa. Lisäksi kolmannessa kansallisessa perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmassa 2020–2023 asetettiin joukko vähemmistökielten oikeuksiin liittyviä mittareita. Ne koskevat kuitenkin vain romanian, ruotsia ja saamen kieliä.

Viranomaiset käynnistivät toimintasuunnitelmia ja mediakampanjoita vähemmistökielten puhujien syrjintään puuttumiseksi. Suomen vähemmistökieliä ja niiden edustamia kulttuureita koskeva heikko tietämys valtaväestön piirissä on kuitenkin yksi ongelman syistä, eikä siihen ole riittävässä määrin pyritty vaikuttamaan.

Saamelaisalueella asuvien inarin-, koltan- ja pohjoissaamen puhujien ja toisaalta muualla asuvien saamen kielten puhujien saaman suojan ja edistämistoimien välillä on yhä kuilu.

Ruotsinkielisen opetuksen ja koulutuksen tarjoamiselle on olemassa riittävä lainsäädännöllinen perusta. Valtionhallinnon tarjoamista taloudellisista kannustimista huolimatta vain muutamissa yksikielisissä suomenkielisissä kunnissa on päädytty tarjoamaan ruotsinkielistä opetusta vapaaehtoisesti. Saamen kielipesät ovat osoittautuneet hyvin tuloksellisiksi esikoulutason kielenopetuksessa. Kielipesät ovat myötävaikuttaneet inarinsaamen elpymiseen kasvattaen sitä osaavien lasten lukumäärää. Ainoastaan yksi oppivelvollisuuskoulu Helsingissä tarjoaa venäjän opetusta vähemmistökielenä. Jiddiisiä, karjalaa ja tataaria ei opeteta julkisissa kouluissa.

Oikeushallinnon uudistus on vähentänyt kaksikielisten tuomioistuinten lukumäärää. Kun valtion aluehallinnon uudistus oli saatettu päätökseen, hallinnon modernisointi jatkui uuden Digi- ja väestötietoviraston perustamisella vuonna 2020. Näiden uudistusten vaikutuksesta vähemmistökielten käyttöön ei ole vielä selvää käsitystä.

Ruotsin sekä inarin-, koltan- ja pohjoissaamenkielisten palvelujen tarjonta vaihtelee paikallistasolla suuresti. Tarvitaan lisätoimenpiteitä sen varmistamiseksi, että näitä kieliä todella käytetään sosiaali- ja terveydenhoitopalvelujen piirissä.

Ruotsinkielisen painetun median tilanne on säilynyt myönteisenä. Yhtään pelkästään ruotsia käyttävää julkisen palvelun tv-kanavaa ei ole. Saamenkielisen uutispalvelu *Yle Sápmi*n budjettia ei ole korotettu ainakaan 20 vuoteen. Tataaria ja jiddiisiä ei näy lainkaan Suomen mediassa, ja romanikin on vain hyvin heikosti esillä.

Svenska kulturfonden rahoittaa ruotsinkielisiä kulttuuritapahtumia. Valtio antaa taloudellista tukea saamelaiskäräjille inarin-, koltan- ja pohjoissaamenkielisen kulttuuritoiminnan järjestämiseen. Karjalan Sivistysseura julkaisee karjalankielisiä kirjoja. Romanikulttuurikeskusta tai -kirjastoa ei ole. Suomen Islam-seurakunta järjestää tataarinkielisiä teatteriesityksiä. Jiddiisiä käytetään juutalaisen kuoron laulesityksissä sekä juutalaisen amatööriteatteriryhmän näytöksissä.

Tämä kuudes arviointiraportti perustuu asiantuntijakomitean Suomeen tekemän vierailun aikaan lokakuussa 2023 vallinneeseen poliittiseen ja lainsäädännölliseen tilanteeseen.